

Мірошніченко К. О., здобувачка вищої освіти
(кафедра журналістики);
Мельникова-Курганова О. С., канд. наук із соц. комунікацій,
доцент кафедри журналістики
ДУ «Київський авіаційний інститут»

РОЛЬ МЕДІАГРАМОТНОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ В КОНТЕКСТІ ПЛАТФОРМ TELEGRAM І ТІКТОК

У тезах розглядаються інформаційні загрози та виклики, що виникають у зв'язку з використанням популярних соціальних мереж, як-от Telegram і TikTok. Аналізується, як ресурси, що виконують інформативну функцію разом із комунікативною, сприяють поширенню дезінформації, фейкових новин і маніпулятивного контенту. Особливу увагу приділено загрозам кібербезпеки, інформаційним атакам та ролі алгоритмів у формуванні інформаційної бульбашки. Розглянуто роль медіаграмотності як інструменту протидії інформаційним загрозам, пропаганді та фейкам. Акцентовано на необхідності перевірки джерел, розвитку навичок критичного мислення у населення та цифрової гігієни в умовах інформаційної війни.

Ключові слова: медіаграмотність, інформаційна війна, дезінформація, Telegram, TikTok, фейки, пропаганда, цифрова безпека, соціальні мережі.

Сучасне інформаційне середовище характеризується великим обсягом інформації, яку людина отримує. Частина цього інформаційного потоку надходить до людини із соціальних мереж. Особливо популярні зараз платформи для відео TikTok та месенджер Telegram, які тепер виконують не лише комунікативну функцію, а й інформативну.

На відміну від офіційних джерел, публікувати інформацію в соціальних мережах може будь-який користувач, що призводить до поширення інформації, не перевіреної на достовірність та з невідомим першоджерелом. Також, переходячи за посиланнями та підписуючись на канали невідомих користувачів, люди наражають себе на ризик кібератак.

Як зазначає Н. Саламін, «фейкові новини, що нерідко супроводжуються авторитетними джерелами та маніпулятивними зображеннями, швидко поширюються через соціальні мережі та мас-медіа. Інформаційні атаки можуть включати різні види кібератак, злам інформаційних систем, модифікацію вебресурсів, блокування доступу до важливих даних і дії, спрямовані на деструктивний вплив на інформаційне середовище» [4. с. 117].

Ще однією загрозою є інформаційні атаки та маніпуляції, з якими користувачі стикаються в Telegram і TikTok. Величезна кількість Telegram-каналів, які

публікують «новини», переважно публікують однакову інформацію з високою частотою, що створює інформаційний хаос та ізоляцію користувачів.

Анонімна інформація, що поширюється через Telegram, стала важливим інструментом маніпуляції та політичної боротьби навіть у країнах із демократією, як-от Україна. У контексті війни, коли суспільство перебуває у стані підвищеної вразливості, ця інформація може створювати викривлене сприйняття реальності, що загрожує національній безпеці. Це порушує питання про необхідність ретельного аналізу ролі таких месенджерів у поширенні дезінформації [3, с. 16].

Окрім загроз безпосередньо у месенджері, існує також питання доцільності та безпеки використання Telegram, особливо в офіційному контексті. Викриття постійних зловживань у Телеграмі призвело до низки науково-політичних дискусій щодо усіх ризиків, які пов'язані з його використанням. Насамперед занепокоєння викликано російським походженням відповідної платформи. Засновником вказаний росіянин Павло Дуров, який покинув РФ, проте чи він єдиний справжній власник Телеграму, – підтверджень немає [5, с. 194].

Соціальна мережа TikTok також є джерелом загрози інформаційних атак і пропаганди. Відео та тренди, які створюють у мережі, можуть мати вплив на думку та світогляд користувачів. Алгоритми соціальної мережі підбирають відео на основі вподобань користувачів, що створює інформаційну бульбашку. Це призводить до того, що людина бачить все більше відео на певну тематику, і це спотворює сприйняття реальності.

Під впливом мережі користувачі також часто піддаються впливу трендів та закликів у відео. Коли цей вплив починає поширюватися на світогляд людини, це становить небезпеку для інформаційного середовища країни. Піддавшись впливу маніпуляцій та пропаганди в мережі, людина може підтримувати ідеї російської агресії, поширювати пропаганду про Україну в мережі, використовувати мову ворожнечі та дестабілізувати інформаційне середовище країни, сіяти паніку та розпалювати конфлікти.

Дослідник В. Вова зазначає, що «однією з головних проблем є те, що користувачі TikTok часто не перевіряють джерела інформації. Відео, які можуть мати велику кількість переглядів та лайків, автоматично вважаються правдивими, що призводить до швидкого поширення фейкової інформації. Оскільки TikTok є платформою, де контент споживається дуже швидко, користувачі рідко мають час чи бажання аналізувати його достовірність. Це створює ідеальні умови для поширення дезінформації» [1, с. 38].

Щоб протидіяти інформаційним атакам та загрозам у Telegram та TikTok, необхідно підвищувати рівень медіаграмотності населення. Як визначають дослідники О. Гороховський, О. Мельникова-Курганова, П. Мірошніченко та Н. Островська, «медіаграмотність – це сукупність мотивів, знань, умінь і можливостей, що сприяють добиранню, використанню, критичному аналізу, оцінюванню, створенню та передаванню медіатекстів різних форм, жанрів, а також аналізу складних

процесів функціонування медіа в суспільстві. Підвищення медіаграмотності – важливий результат медіаосвіти» [2, с. 43].

Користувачі Telegram та TikTok мають пам'ятати про можливість фейків, дезінформації та пропаганди в мережі і не вірити всій інформації, яку вони отримують без підтвердження. Користувачам необхідно перевіряти інформацію в офіційних джерелах та пам'ятати про цифрову гігієну, щоб не стати об'єктом кібератак.

Навички медіаграмотності допоможуть користувачам розрізняти маніпулятивні наративи, мову ворожнечі та пропаганду, а також бачити ознаки фейків та дезінформації. Особливо це важливо, якщо користувач мережі має намір поширити отриману ним інформацію далі. В такому разі він має переконатись, що не поширює фейки та маніпуляції, спрямовані на інформаційно-психологічну атаку громадян України.

Отже, медіаграмотність відіграє важливу роль у контексті інформаційної війни та поширення ворожої пропаганди за допомогою платформ Telegram і TikTok. Ці платформи з їх унікальними характеристиками стали потужними інструментами для поширення дезінформації та маніпуляцій. Медіаграмотність допомагає користувачам розвинути навички, необхідні для протистояння цим загрозам. Вона включає здатність перевіряти факти та джерела інформації, розрізняти маніпулятивні техніки, розпізнавати суть повідомлень та усвідомлювати вплив медіа на суспільство.

Список літератури

1. Вова В. Поширення фейків та дезінформації стосовно війни в Україні через соціальні мережі Telegram і TikTok. *Гуманітарні та природничі науки: актуальні питання*: матеріали II науково-практичної конференції (м. Рівне, 30–31 серпня 2024 р.). Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2024. С. 37–40.

2. Фактчекінг і медіаграмотність: словник термінів / О. Гороховський, О. Мельникова-Курганова, П. В. Мірошніченко, Н. Островська. Київ: ГО «Центр аналітики і розслідувань», 2020. 73 с.

3. Любиченко О. Державні та недержавні суб'єкти забезпечення інформаційної безпеки України. *Гуманітарні та природничі науки: актуальні питання*: матеріали II науково-практичної конференції (м. Рівне, 30–31 серпня 2024 р.). Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2024. С. 15–18.

4. Саламін Н. Медіаграмотність як інструмент протидії дезінформації у контексті гібридної війни в Україні. Збірник тез доповідей всеукраїнської науково-практичної конференції «*Мова – кордон національної безпеки*» (м. Львів, 21 лютого 2025 р.). Львів: ЛДУ БЖД, 2025. С. 116–120.

5. Самагальська Ю. Я., Шпуганич І. І. Проблеми правового регулювання Телеграм. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 84. С. 192–197.